

GRADANSKI

Dan poslije

Piše: Daliborka Uljarević

Premijer nas je preko jednog stranog medija obavijestio da razmišlja o povlačenju prije isteka mandata. Pošteno bi bilo da je premijer o ovom prvo progovorio u Crnoj Gori, jer se to tiče svih nas.

Što je naša vizija? Koja su to suštinska pitanja oko kojih neće biti kompromisa? Koja su to realna rješenja za stotinu puta identifikovane probleme? To su teme koje treba da budu predmet novih, argumentovanih debata, a ne prizemna prepucavanja koja slabe krhki potencijal za promjene, doprinoseći jedino personalnoj promociji i održanju svega onog što nam koči napredak.

Premijer nas je preko jednog stranog medija obavijestio da razmišlja o povlačenju prije isteka mandata. Ne oglašavaju se dežurni (pro)vladini moralisti koji često ističu da nije lijepo iznositi vani naše domaće priče, posebno kad su negativne. Možda misle da je ovo dovoljno radosna vijest da je treba na sva međunarodna zvona saopštiti?

Pošteno bi bilo da je premijer o ovom prvo progovorio u Crnoj Gori, jer se to tiče svih nas. Isto kao što bi bilo dragocjeno da znamo kakve to vizije Crne Gore postoje u njegovoj i onim glavama koje odlučuju ili pretenduju da odlučuju o sudbini Crne Gore. Ili se, možda, sve svodi na partijsku i drugu kadrovsko-interesnu kombinatoriku, ma u kakva to „odricanja“ i „više ciljeve“ bilo umotano?

Nema sumanje da će **Milo Đukanović** zaista otići jednog dana, na ovaj ili onaj način. Ali, kao u svakoj futurističkoj fikciji, nameće se veliko žanrovsko pitanje: kako će izgledati taj dan poslije?

Stiče se utisak da alternativna dramaturška mašina nema jasnu viziju o tome. I, to može biti jednako problematično kao i sve ono što sada opravdano i argumentovano kritikujemo u crnogorskom kontekstu, posebno imajući u vidu da se DPS i Đukanović spremaju za taj dan.

Velika očekivanja su opasna stvar. A još su opasnija kad su maglovita, nestrpljiva, nepropusna za teme ili forme koje se ne uklapaju u jedan, u posljednje vrijeme popularan, „bombaški“ pristup. Priroda i učinkovitost tog pristupa su priča za sebe.

Bez jasne strategije i nekog minimalnog konsenzusa među onima koji misle da je ova vlast loša nastaviće se hod u začaranom krugu sa *ad hoc* kritikama koje pucaju u oboreno ili u prazno, a doprinose samo gomilanju nezadovoljstva na različitim nivoima.

Potreban je ozbiljan i odgovoran pristup u pregovaranju kičme scenarija koji bi u punoj mjeri uvažio realnost, a ne apriorno odbacio sve ono što se ne uklapa u unaprijed određeni masimalistički logički, moralni, politički, ili drugi okvir. Ne može se govoriti o tome kako će ova vlast kao trulo stablo pasti sama od sebe, otvarajući prostor da neko drugi uzme ono što misli da mu pripada, jer to protivrječi svim društvenim zakonima i istorijskom iskustvu. Ne može se ni staviti sav ulog na jednu devijaciju ove vlasti – kriminalnu, i to na ono polje koje predstavlja optužnica u Bariju, a zanemariti njena ratno-zločinačka, lažno-tradicionistička, homofobična, rodno nesenzibilna, diskriminatoriska, nedemokratska strana spremna da za svoje partijske i lične interese gazi zakone i institucije.

Preskupo i prebolno ponavljanje istorije čije lekcije tvrdoglavo odbijamo da naučimo, drži nas zatočenima u stanju iz kojeg nećemo izaći dok ne odlučimo da se suočimo sa učincima bezumnog i ignorantskog stava spram svoje i prošlosti regiona. Suočavanje sa prošlošću se ne može uslovljavati lustracijom. To je pogrešan smjer - djelotvorno suočavanje sa prošlošću prethodi i mogućnosti lustracije, jer je valjda važno

utvrditi činjenice kako bi se spriječilo ponavljanje kršenja prava i nastavak zločina. A zločin prema žrvama traje dok se pravda ne zadovolji. Zato je i za Crnu Goru, i to sada, toliko važna priča o uspostavljanju REKOM-a (Regionalne komisije za utvrđivanje i kazivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava od 1991. do 2001. na teritoriji bivše SFRJ). Ona je jedna od tih kockica u mozaiku koji treba da bude naša vizija budućnosti. Instrumentalizovanje ove priče i njeno podređivanje dnevnopolitičkim interesima i animozitetima, ili još gore odustajanje od nje, bilo bi izraz nemoći da promišljeno i odgovorno kreiramo zajednički život izvevši do kraja jedan od sistemski važnih procesa.

U zemlji u kojoj je znanje deficitarna, a ego suficitarna kategorija, u kojoj se olako stvaraju antagonističke odrednice „mi“ i „oni“, nije bilo teško doći ni do ove radikalno polarizovane situacije u kojoj od drveća često ne vidimo šumu i sami sebi vezujemo ruke. Umijeće će se mjeriti sposobnošću izlaska iz nje a ne dubinom zarona.

Stoga, nije vrijeme za logiku sukoba, paušalne kvalifikacije, netoleranciju prema drugačijem, uljuljivanje na starim lovorikama ili podsjećanje na tantijeme boračkog staža. Mnogi su obećavajući igrači padali kad su pomislili da su suviše jaki i da im niko nije potreban, opirući se neminovnim procesima. Vrijeme je za oblikovanje onih elemenata građanskog duha koji su se dokazali na kvalitetan način. To zahtijeva mnogo više znanja, strpljenja, rizika i hrabrosti nego dosadašnji naponi. Taj dan poslije neće biti sutra, ali uz strateški pristup se može uticati da dođe brže i što je najbitnije da ne bude propuštena već iskorišćena šansa za evropeizaciju Crne Gore.

Što je naša vizija? Koja su to suštinska pitanja oko kojih neće biti kompromisa? Koja su to realna rješenja za stotinu puta identifikovane probleme? To su teme koje treba da budu predmet novih, argumentovanih debata, a ne prizemna prepucavanja koja slabe krhki potencijal za promjene, doprinoseći jedino personalnoj promociji i održanju svega onog što nam koči napredak.

Autorka je izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO).